

PIEKSÄMÄKI

Virtasalmen asemakaava-alue
arkeologinen inventointi

Tilaaja: Pieksämäen kaupunki

Kulttuuriympäristöpalvelut
Heiskanen & Luoto Oy

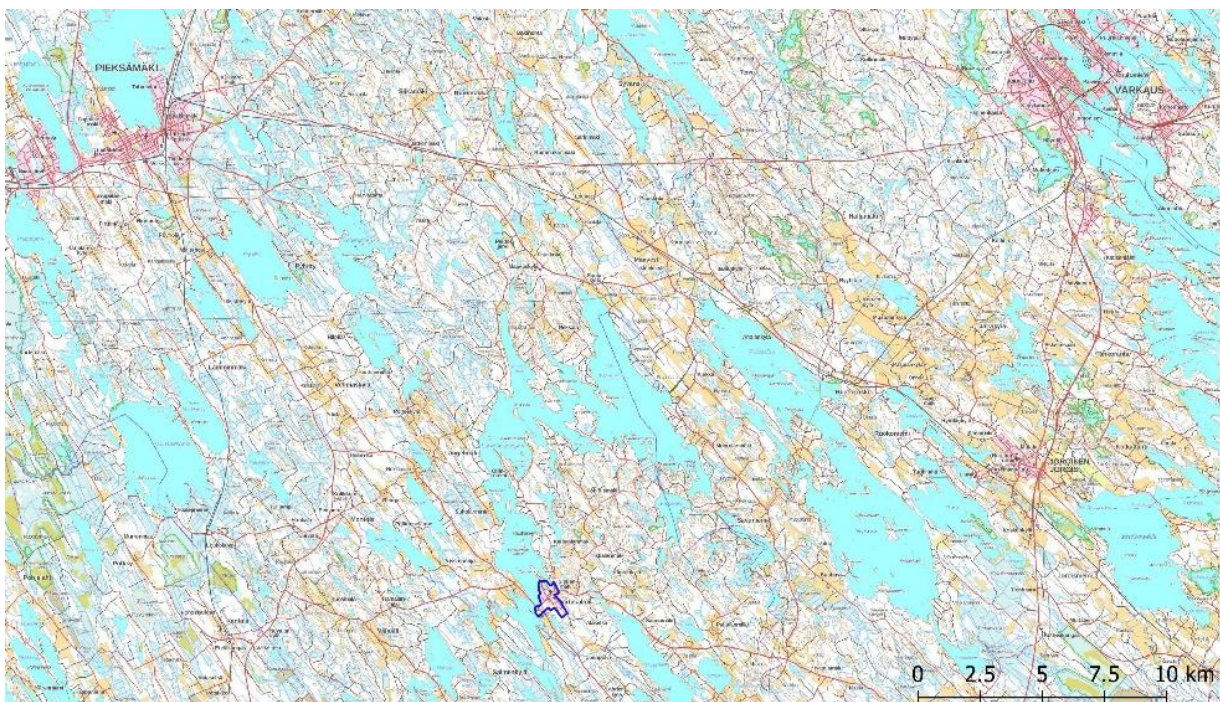
Kannen kuva: Kivikautinen asuinpaikka Ojinniemi (raportin kohde 1) kaava-alueen pohjoispuolella. Kaak-
koon.

SISÄLLYSLUETTELO

Arkeologinen inventointi	4
Mahdollinen muinaisjäännös.....	8
1 Ojinniemi	8
Muu kohde	10
2 Pieksämäki – Juva, vanha tielinja	10
Tulokset	12
Lähteet	13

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan (WMTS) 05-10/2020 aineistoa, ellei toisin mainita.
Koordinaatisto ETRS-TM35FIN, korkeus N2000.

Kartta 1. Inventointialueen sijaintikartta
Alue on rajattu sinisellä viivalla kartan alaosaan.

Karttaluettelo:

Kartta 1. Inventointialueen sijaintikartta	1
Kartta 2. Inventointialueen yleiskartta	3
Kartta 3. Ote vuoden 1973 peruskartasta	5
Kartta 4. Ote vuoden 1853 pitäjänkartasta	5
Kartta 5. Ote vuoden 1855 isojaon konseptikartasta (Hallinmäki)	6
Kartta 6. Ote vuoden 1855 isojaon konseptikartasta (Virtasalmi)	6
Kartta 7. Tarkastetut alueet	7

PIEKSÄMÄKI

Virtasalmen asemakaava-alueen arkeologinen inventointi

Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Inventoija:	FM Teemu Tiainen
Kenttätyöaika:	23. ja 27.5.2020
Tutkimusten rahoittaja:	Pieksämäen kaupunki
Aikaisemmat tutkimukset:	Martti Koponen 1989 tarkastus Kirsi Luoto 2013 inventointi

Tiivistelmä

Pieksämäen kaupungilla on käynnissä Virtasalmen taajaman asemakaavan muutostyö. Kaupunki tilasi kaavoitustyön tausta-aineistoksi arkeologisen inventoinnin Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:ltä. Inventoinnista vastasi FM Teemu Tiainen (maastotyöt 23. ja 27.5.2020).

Kaava-alueelta ei tunnettu entuudestaan muinaisjäännöskohteita. Aivan alueen pohjoislaidan ulkopuolelta tunnetaan mahdollinen muinaisjäännös *Ojinniemi* (kivikautinen asuinpaikka). Kohde tarkastettiin maastotöiden yhteydessä, mutta uusia havaintoja paikalta ei tehty. Kohde pysyy mahdollisena muinaisjäännöksenä. Alueen länsilaitaan paikannettiin vuoden 1855 kartan perusteella käytöstä pois jäänyt Pieksämäki – Juva välisen tien osuus. Paikka tarkastettiin maastossa, mutta vanhasta tielinjauksesta ei löydetty konkreettisia todisteita, joten sitä ei voi pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Kartta 2. Inventointialueen yleiskartta.

Inventointialue on rajattu sinisellä viivalla. Raportissa esitellyt kohteet on merkitty vaalean punaisella pallolla ja numerolla 1 sekä vaalean vihreällä viivalla ja numerolla 2.

Arkeologinen inventointi

Virtasalmella on vireillä asemakaavahanke. Kaava-alue sijoittuu Virtasalmen keskustaa-jamaan ja on kooltaan noin 100 hehtaaria. Suurin osa alueesta on rakennettua taaja-maa. Rakentamattomia alueita on lähinnä alueen reuna-alueilla Matilanlahden lie-peillä sekä Metuslammen pohjois- ja koillispuolilla. Pieksämäen kaupunki tilasi kaava-alueen muinaisjäännösinventoinnin Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:ltä. Inventoinnista vastasi arkeologi (FM) Teemu Tiainen (maastotyöt 23. ja 27.5.2020).

Inventointialue sijoittuu korkeustasoille noin 100 – 120 m mpy. Alueen korkeimmat kohdat ovat taajamassa kirkon ja paloaseman tienoilla sekä Ojinniemen laella. Alueen matalimmat kohdat ovat vesistöjen rannoilla hieman alle 100 m korkeustasoilla (Kuikanlahti 99 m mpy ja Metuslampi 99,3 mpy). Aluetta lähinnä olevat tunnetut kivikautiset asuin-paikat sijaitsevat noin 102 m korkeustasoilla (esim. *Tervinlahti 2*, joka sijaitsee noin 6,1 km kaakkoon Virtasalmen kirkolta). Heti kaava-alueen pohjoisreunan ulkopuolella sijaitsee kivikauteen ajoittuva mahdollinen muinaisjäännös *Ojinniemi*, joka tarkastettiin nyt teh-dyn inventoinnin yhteydessä (raportin kohde 1).

Inventoinnin esitöiden aikana vanhoista kartoista tarkastettiin vanhat peruskartat, vuo-den 1853 pitäjänkartta sekä vuosien 1855 isojaon konseptikartat, jotka perustuvat vuo-sien 1782-1835 mittauksiin. Nykyisen, vuonna 1978 valmistuneen, kirkon kohdalle pitäjän- ja isojakokartoilla on ristin muotoinen kirkkorakennus. Virtasalmen ensimmäinen kirkko on rakennettu kuitenkin vasta vuosina 1872-1874, joten kyseessä täytyy olla myöhemmin kartoille tehty lisäys tai jo tiedossa ollut tuleva kirkon paikka, vaikka sen rakentamiseen on ollut vielä parisen kymmentä vuotta. Isojaon kartalla Pieksämäki – Juva tien linjaus on alueen länsiosassa erilainen kuin nykyinen tielinjaus. Vanhalla kartalla tie on saman suuntainen kuin nykyisinkin, mutta kulkee noin 80 m nykyisen tien länsipuolella. Vanhaa tien kohtaa tarkastettiin inventoinnin yhteydessä (raportin kohde 2). Pitäjänkartalla Piek-sämäki – Juva tien ja siitä kohti koillista erkanevan tien risteyksen itäpuolelle on merkitty keskikievari. Paikka tarkastettiin maastotöiden aikana, mutta alueelta ei havaittu mitään keskikievariin tai muuhunkaan rakennukseen viittavia jäännöksiä.

Ojinniemen mahdollista kivikautista asuinpaikkaa ovat tutkineet Martti Koponen 1989 sekä Kirsi Luoto 2013. Koposen tarkastuskäynti ja Luodon inventointi ovat tiettävästi alu-eella ainoat tehdyt arkeologiset tutkimukset.

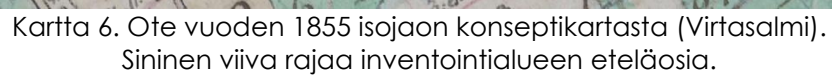
Maastotöiden aikana alueiden silmämääräisen tarkastelun lisäksi kaivettiin koekuoppia lapiolla sekä tehtiin kairauksia niin sanotulla geologin t-kairalla maanpinnalle näkymät-tömien rakenteiden ja kulttuurikerrosten löytämiseksi. Tehdyt havainnot dokumentoitiin muistiinpanoin ja digikuvin, kohteiden paikkatiedot mitattiin käsi-GPS laitteella.

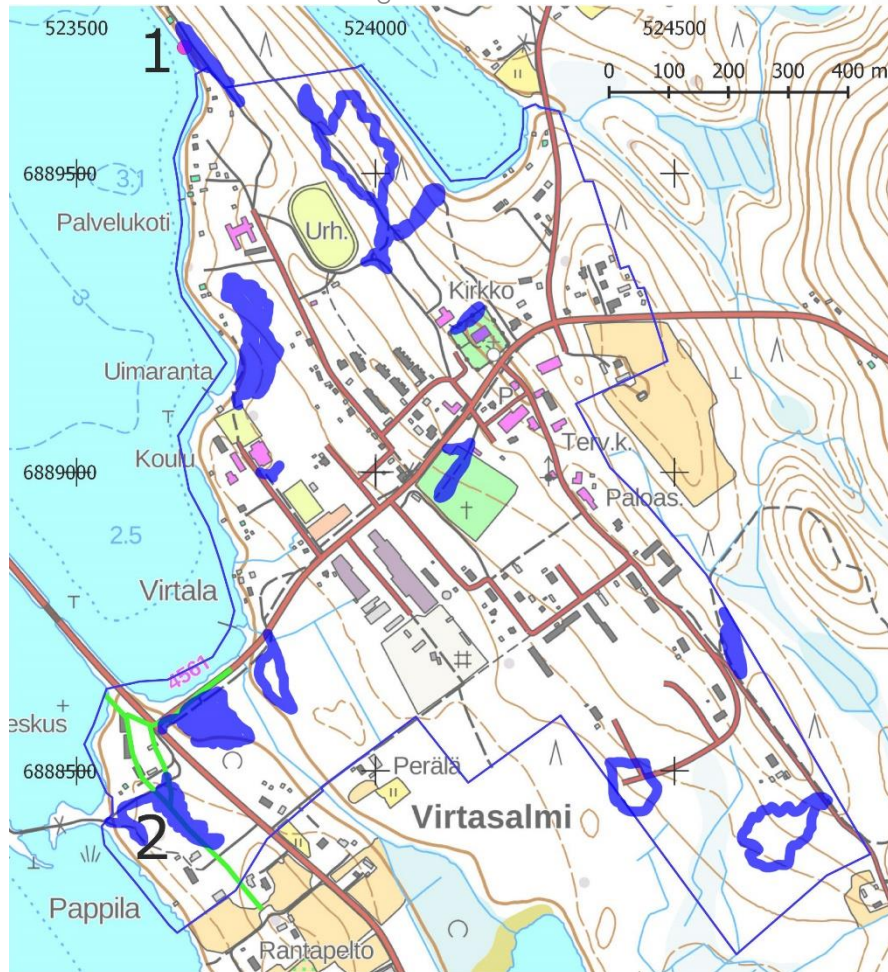

Kartta 3. Ote vuoden 1973 peruskartasta.
Inventointialue on rajattu sinisellä viivalla.

Kartta 4. Ote vuoden 1853 pitäjänkartasta.
Inventointialue on rajattu karkeasti sinisellä viivalla.

Kartta 7. Tarkastetut alueet
Maastossa jalkaisin tarkastetut alueet on merkitty sinisellä.

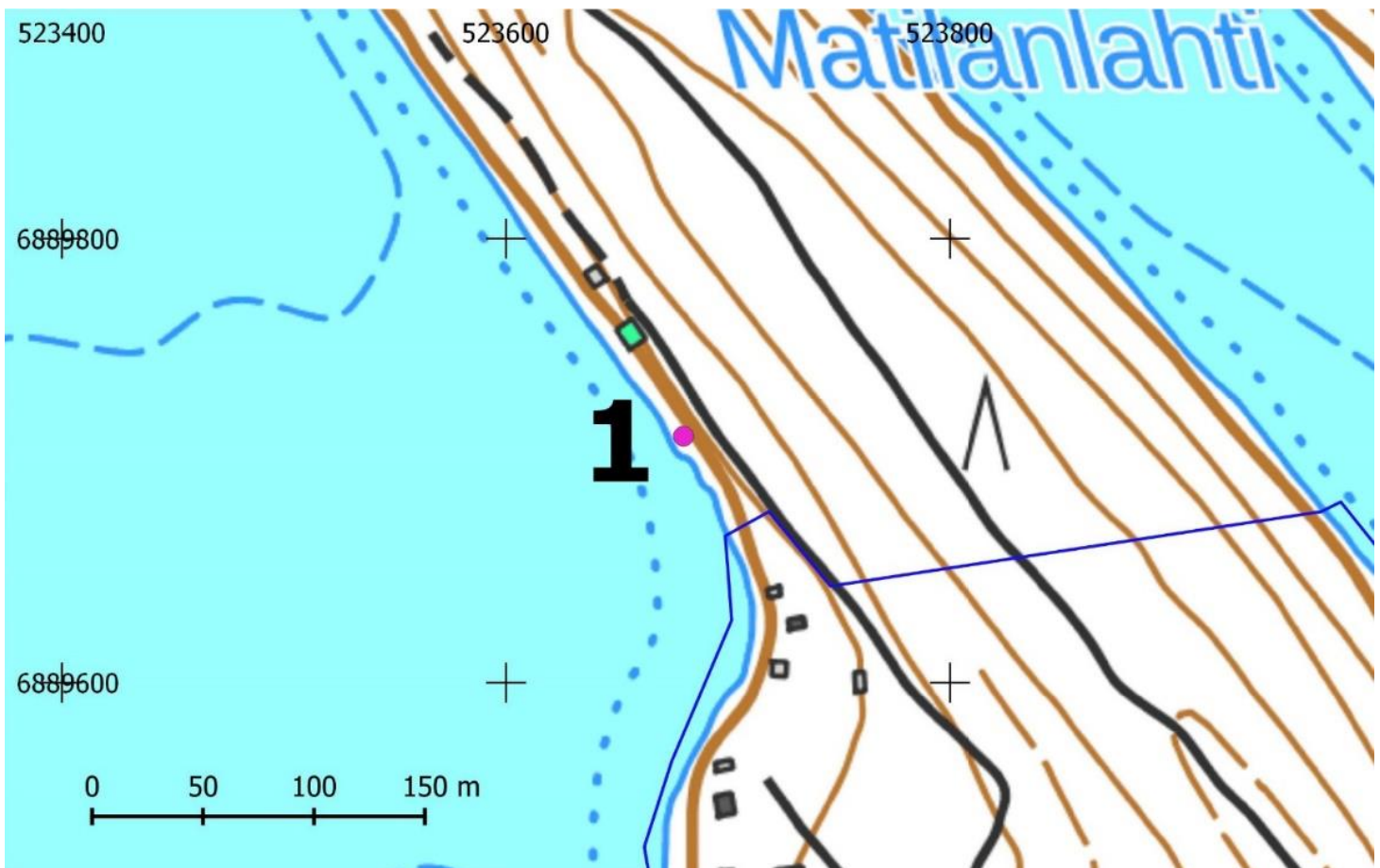

Inventoidun alueen kaakkoiskulmaa. Pohjoiseen.

Mahdollinen muinaisjäänös

1 Ojinniemi

Nimi:	Ojinniemi
Kunta:	Pieksämäki
Laji:	mahdollinen muinaisjäänös
Mj.rekisteritunnus:	937010004
Ajoitus:	kivikautinen
Muinaisj.tyyppi:	asuinpaikat
Lukumäärä:	
N	6889711
E	523680
Z/m.mpy	105
Koord.selite	muinaisjäänösrekisterin koordinaattipiste
Aiemmat tutkimukset:	Martti Koponen tarkastus 1989 Kirsi Luoto inventointi 2013

Mahdollinen muinaisjäänös on merkitty vaalean punaisella pisteellä. Sininen viiva on inventointialueen raja.

Muinaisjäännösrekisteri:

Asuinpaikka sijaitsee Längelmäenjärven Markkuunselkään pistävän kaakko - luode -suuntaisen Ojinniemen lounaisrannalla, noin 5 m järven pintaa ylem - pänä olevan ja noin 20 m leveän terassin kohdalla. Asuinpaikkalöydöt ovat tulleet esille kuluneen metsätien pinnalta.

Inventoinnissa 2013 kaivetuissa kuudessa koepistossa ei havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Tien leikkauksesta löytyi palanutta luuta.

Havainnot 2020: Paikka tarkastettiin inventoinnin yhteydessä, vaikka se sijoittuu noin 50 m kaava-alueen ulkopuolelle. Mökkitietä ja sen reunoja tarkastettiin sadan met - rin matkalta, mutta uusia havaintoja asuinpaikasta ei saatu. Paikka vaikuttaa välttyneen myöhemmältä maankäytöltä kevyesti perustettua mökkitietä lu - kuun ottamatta, joten alueella saattaa hyvinkin olla säilyneitä kivikautisia kult - tuurikerroksia tai rakenteita. Asian selvittäminen vaatisi kajoavan tutkimuksen, kuten tarkkuusinventoinnin tai koekaivauksen.

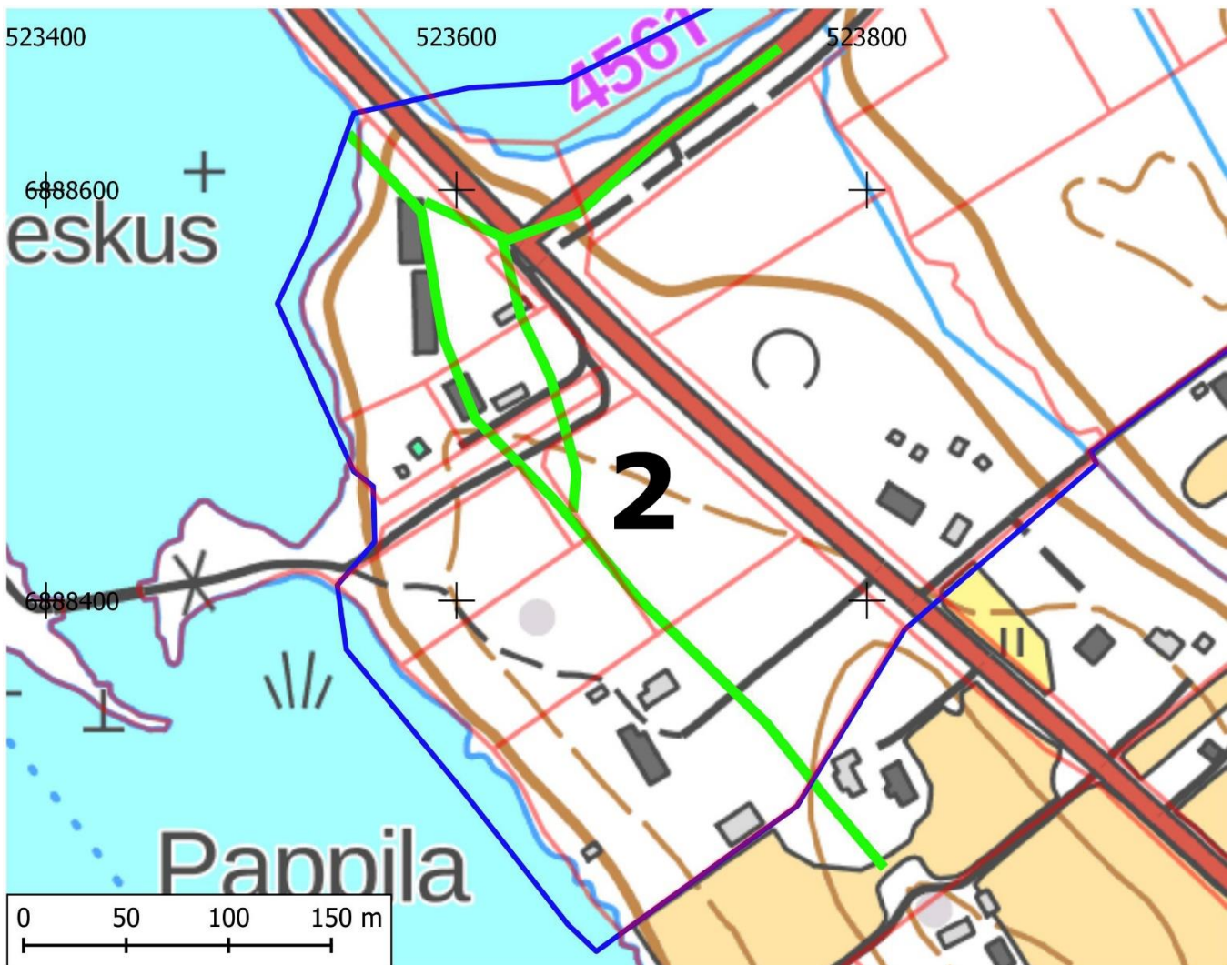

Kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavat löydöt on saatu mökkitieltä. Luoteeseen.

Muu kohde

2 Pieksämäki – Juva, vanha tielinja

Nimi:	Pieksämäki – Juva, vanha tielinja
Kunta:	Pieksämäki
Laji:	muu kohde
Mj.rekisteritunnus:	uusi kohde
Ajoitus:	historiallinen
Muinaisj.tyyppi:	kulkuväylät, tienpohjat
Lukumäärä:	1
N	6888451
E	523647
Z/m.mpy	103 ± 2,5
Koord.selite	alueen keskipiste
Aiemmat tutkimukset:	-

Vuoden 1855 isojaon konseptikartalta paikannettu tielinja on merkitty vihreällä viivalla.

Havainnot 2020:

Vanhan Pieksämäen ja Juvan välisen tien linjaus paikannettiin vuoden 1855 isojaon konseptikartalta. Vanhan tien linjausta tarkasteltiin vain inventointi-alueen osalta, joten on mahdollista, että vanha linjaus poikkeaa nykyisestä myös edempänä kaava-alueen eteläpuolella. Tie on 1800-luvun puolivälissä sijoittunut nykyisen tien (tie 459) länsipuolelle (vanhan ja nykyisen tien linjauksen välinen etäisyys on noin 80 m). Tässä yhteydessä ei saatu selville, milloin tietä on oikaistu, mutta vuoden 1973 peruskartalla tien linjaus on vastaa nykyistä linjausta.

Vanhan tien linjaus sijoittuu inventointialueella osaksi talojen kohdille ja niiden piha-alueille. Noin 120 m pituinen osuus tietä sijoittuu kuitenkin metsäiseen maastoon. Paikalta ei havaittu merkkejä vanhasta tiestä eikä sen rakenteita havaittu myöskään paikalle tehdyistä muutamasta koekuopasta. Nykyisissä kiinteistörajoissa on vanhaan tielinjaukseen sopiva pieni rajausta metsäisen alueen luoteisosassa, mutta sen liittymistä vanhaan tielinjaan ei saatu varmistettua tässä yhteydessä.

Vanhasta Pieksämäki – Juva tiestä ei inventoinnin yhteydessä saatu konkreettisia todisteita, joten kohdetta ei voida pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Ote vuoden 1855 kartasta. Huomioon ottaen vanhan kartan asemoinnin epätarkkuudenkin (arviolta ± 15 m), silloinen tie on kulkenut eri kohdassa kuin nykyinen tie. Nykyiset kiinteistörajat näkyvät kartalla haalean punaisilla viivoilla.

Vuoden 1855 kartalta paikannettu tie sijoittuu osin nykyiseen metsään. Luoteeseen.

Tulokset

Inventoidulta asemakaava-alueelta ei tunnettu entuudestaan kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita suojelukohteita. Inventoinnin aikana tarkastettiin alueen pohjoispuolella oleva mahdollinen muinaisjäännös *Ojinniemi*. Paikalta ei saatu uusia havaintoja, joten kohde pysyy mahdollisena muinaisjäännöksenä. Vuoden 1855 kartalta paikannettu Pieksämäki – Juva tien vanha linjaus poikkeaa nykyisestä tielinjauksesta. Osa vanhasta linjauksesta sijoittuu metsämaastoon, mutta paikalta ei saatu konkreettisia todisteita vanhasta tiestä, joten kohdetta ei voi tulkita muinaisjäännöskohteeksi.

Teemu Tiainen
FM, arkeologi

Lahdessa 21.10.2020

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy

Lähteet

Tutkimusraportit:

- Koponen, Martti 1990. Esihistoriallisen kohteen tarkastus, Virtasalmi Ojinniemi.
- Luoto, Kirsi 2013. Pieksämäki Maaveden rantaosayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi 2013.

Vanhat kartat

- Peruskartat 3232 07 Virtasalmi (1973). Maanmittaushallitus.
- Piponius, E 1855. Hällinmäki, isojaon konseptikartta. Maanmittauslaitoksen Kiinteistötietopalvelu.
- Piponius, E. 1855. Hällinmäki ja Pappila, isojaon konseptikartta. Maanmittauslaitoksen Kiinteistötietopalvelu.
- Pitäjänkartta 1853. Wirtasalmen pitäjä Juvan Kihlakuntaa Mikkelin läänä. Karttalehti 3232 07. Digitaaliarkisto.

Inventointialueen länsiosaa, koulun ja palvelukodin välistä loivasti kohti länttä laskevaa kivistä metsämaasto. Etelään.